

Elvarázsolt ének

Ágh István legújabb verseit gyűjti egybe a Nap Kiadó az *Elvarázsolt ének* című kötetben. A költemények műfaja főként elégia, s ennek a műfajnak a klasszikus hagyományára utalnak a gyűjtemény főbb témái is: elmúlás és öregség. A visszanező lírai én tekintete uralja az *Elvarázsolt ének* világát, s ebben a világban a múlt emlékképei és az idő kap hangsúlyt. „elnyújtanám azt a másodpercet, / melyben a mutatók egybekelnek, / ha olyan gyorsan rövidül az élet, / mint ahogy a napok véget érnek” – mondja az *Eljött az én estém éjszakája...* című vers költői éneje. És valóban: a kötet írásai a mutatók egybekelésének elnyújtásaként is értelmezhetők, a költő egyetlen beleszólási lehetősége az idő alakulásába a vers és a nyelv, amellyel fenntarthatja az időtlenséget.

Megrázók azok a költemények, amelyek a halált, az elmúlást a végeletekig közel hozzák az olvasóhoz: „Könyörgünk a köztünk levő, / következő halott / üdvéért, bár az illető / lehet, hogy én vagyok, / eszembe mégsem jut nevem” (*Gyászesemény*). A másik halottért való könyörgés itt összekapcsolódik a saját halál élményével, de

még nincs néven nevezés, azaz a búcsúzóból nem lesz búcsúztatott.

Ez az ív az egész versgyűjteményben nyomom követhető, az öt ciklusban rendre előtérbe kerül a múlt és a jelen közti szakadék. Különösen igaznak bizonyul ez a negyedik, *Itt fekszik a huszadik század* című ciklusra, amelyben többek között a forradalom eseményei rajzolódnak ki – a visszaemlékező szuggesztív képeket használ, a múltbeli történések így nagyon közelinek hatnak, vagyis a versek nem válnak didaktikussá: „a halálos bűnt a Rádiónál már első este elkövezték, / hiába van a hősi halálnak méltósága az emlékezetben.” (*A forradalom halottjai*)

Az otthon, a magány, az elmúlás, az idő és a múlt eseményei – ezek azok a kulcsszavak, amelyek köré Ágh István jelenlegi kötete szerveződik. A kötetzáró vers a halál időtlenségének képeit sorakoztatja, s a lírai én saját örökségét tartja időtlennek, öröknek. Mindez pedig a számadás pillanata is: „s ha nincs titok, s majd falevéllal, döggel / áztatja az esőlé csontjaim, / valamit talán mégis örököltem, / mit nem lehet eltakarítani.” (*Máskor ilyenkor...*) (*Ágh István: Elvarázsolt ének, Nap Kiadó, 2017.*)

BOLDOGH DEZSŐ

PSZICHÉ EGYSZER

I.

Most csak jegyez elmélkedik még nem él és nincs teste sem még párkák se fonják fényezik a délelőttöt szerelmesen most csak a távol a túl közeli évszak a földön jár és leveti ruháját ember lesz egyszer talán a vén bak járja az égbolt isteni lapályát most nyugszik az ördögisten álma mentőzajt hoz kintről a szél Psziché egyszer még magára talál ma vagy egy másik életben lassan elalél

II.

Panorámák röptették világot zajtalanul nyílt ki az ernyő odvas lélek száz év kirágott a múlt lehull a lélek felejtő

Kibújt a nap és száradó ruhák illatát érzed az árva teraszon a nőn édes gyönyörű hacukák (arcod a holdból még kifaragom) csupa vesztőhely alvó társak közönyös ittlét pazar reggele az időt túléljük hiába aláznak készülődik a tétova varázshad ébredj reggelek szerelmese

Horzsolás

Bende Tamás első kötetének címe Nádasy Ádám *Maradni, maradni* című versét – amely a könyv mottója is – idézi meg: „Átzuhanni: az fáj. A változás / szűk száján átcsúszni, az horzsolás.” Bende jó érzéssel választott magának mottót, hiszen ez a Nádasy-vers jól érzékelteti azt a kérdést, amellyel aztán szinte a kötet összes szövegében találkozhatunk. Ahogy Kemény István fülszövege írja: „A költészet csak egy pár érzés: gyerekkor, szerelem, félelem az elmúlástól. Pár boldog pillanat és néhány horzsolás. Ennyit variál a költészet évezredek óta. Más szóval csak a fontos dolgokkal foglalkozik.” Vagyis, egyszerre banalitás és mélység. Merész igény, hogy egy fiatal költő ne részletkérdésekkel, hanem ezekkel a témákkal foglalkozzon, s nagy erény, hogy ezt a törekvést kevés kivételtől eltekintve végig fenntartja a versekben.

Az egyik központi helyen valóban a szerelem és annak elmúlása áll. Bende érzékeny sze-

relmi lírát művel, az apróságokból, egy tárgy leírásából, egy röpke emlékképből építkezik: „A nagypárnát reggelente magad mellett talárod, / szorítottad biztosan, mintha test lenne, / test, ami legalábbis elbírja az ölelést, / test, ami elbír egy másik testet.” (*Nyílik a szem*) A szerelmi kapcsolat vége, a felejtés stációi szintén több írásban is előkerül, talán kicsit túlsúlyba is kerülnek a kötetben. Ezekben sem a személy, hanem a személyhez kötődő dolgok jelennek meg, jól érzékeltetve ezzel azt, hogy a szakítással részben megszűnik a másik ember, és csak bizonyos dolgok maradnak meg, majd lassan azok is eltűnnek: „Az illatot már nem tudom felidézni, / és a hangodat is egyre nehezebb. / Ha előttem mennél a körúton, a járásodról nem ismernék meg. // Ma a kézírásod jutott eszembe. / Hogy nincs már meg az sem.” (*Kézírás*)

Nem a szerelmi költészet része, a kötetnek viszont kiemelt darabja a gyermekkort leíró *Felszínre hozni*. A magatehetetlen nagypárnának és a család beteg kutyájának a története egy részbe kerül – Bende ezzel jól érzékelteti azt, hogy a kiszolgáltatottság állapota mindenben és mindenkiiben hasonló, de hogy pontosan „mit érezhetett”, az soha nem fog már kiderülni. A vers második részében egy gyermekkori szánkózás képeit villantja fel Bende: „cinkosok voltunk, cselszövők, / és azt hiszem, akkor utoljára, feltétel nélkül boldogok.”

Bende Tamás első kötet erős lírai kezdés, mindenképpen érdemes figyelni ennek a költészetnek az alakulását. Bende „horzsolásait” az olvasó is magán érezheti a versek olvasása közben.

(Bende Tamás: *Horzsolás, Parnasszus, Budapest, 2016.*)

Meglátogatjuk a múltat

„Kimondani valami kimondhatatlant? Nem teszek le róla! Hogy hátha, mégis.” Az író örök vágya ez. *Ferdinandy György Meglátogatjuk a múltat* című kötete ezt az alapvető szándékot tükrözi. A könyv az elmúlt két év legfrissebb írásait tartalmazza: novellák, karcolatok és reflexiók a Ferdinandytól már megszokott módon – vallomásosan és önironikusan.

Ferdinandy vallomásossága már-már beszívja az olvasót, a rövidke szövegek mikrovilágokat, bensőséges jeleneteket villantanak fel, egyszerre idézik meg a múltat és írják le a jelent. Ennek a kettőnek az ütközése a legfőbb dilemma a kötetben. Mihez lehet kapcsolódni egy fél évszázados távollét után itthon, van-e egyáltalán mihez kapcsolódni? Ferdinandy ráadásul a magyar kultúrától igencsak távol élt sok évig, éppen ezért a dilemma akár többszörös is lehet. Az a kérdés, persze, nem új keletű, hogy lehet-e két kultúra hordozójaként otthonosságra lelni, az már sokkal inkább izgalmasabb lehet, hogy milyen módon tárul az olvasó elé ez a kérdés.

Ferdinandytól már megszokhattuk, hogy írói technikája az elhallgatás, a töredezettség. Felvillannak képek és történetrészletek, de sok minden nem kerül kimondásra, többször az olvasó feladata lesz, hogy kitöltse a hiányzó részleteket. Szimpatikus, írói eszköztár ez: nem didaktikus, hanem megengedő. Fenntartja annak lehetőségét, hogy nem található meg mindenre azonnal a válasz, s eközben jól tükrözi az elbeszélő belső dilemmáját is, vagyis azt, hogy a nyelv sokszor néma marad, ugyanis amiről nem tudunk beszélni, az nincs.

A kötetnyitó szövegben Budapest ostromáról olvashatunk. Az elbeszélő kilencéves, 1944 decembere van. A visszaemlékező képeket villant fel a gyermekkori eseményekből, karácsony van, a nagyon bensőséges hangulat annak ellenére érződik, hogy közben katonákat szállásoltak el a háznál, hogy állandó a feszültség, mert nem lehet tudni, hogy mi lesz a következő percben. A kisfiú nem fél, számára ugyanúgy fontosak a külső, manapság már történelmi események, mint az, hogy a cselédlánnyal megtapasztalhatja első, testi élményeit. Ferdinandynak ez a technikája – a mikro- és a makrovilág ütköztetése – végig megfigyelhető a kötet szövegein, akármilyen témát választ, s termékeny feszültséget kelt így az olvasóban. A rövid írások nem kedveznek a folyamatos olvasásnak, arra viszont nagyon is alkalmasak, hogy szemezgessen belőle időnként az olvasó. Egy nagyon érdekes életutat bejárt író személyes reflexiói ezek az írások.

(Ferdinandy György: *Meglátogatjuk a múltat*, Magyar Napló, Budapest, 2017.)

Éjszaka a gyermek

Iancu Laura legújabb kötete a költészetében jártas olvasóknak – főbb témáit tekintve – már ismerős lehet. Isten, gyermekkor, a csángók vallási és kulturális világa, édesanya, édesapa és halál – ezek azok a hívószavak, amelyek köré szerveződik Iancu verseskötete. Amiben más ez a versgyűjtemény a korábbiakhoz képest, az talán pont az Istenhez való viszonyban ragadható meg. Isten Iancu költészetében hol távoli, hol közeli, de mindenképpen örök kérdés. Vagyis, soha nincs nyugvópont a lírai én számára, nem lehet mást tenni, mint örökké kérdezni: miért így történik minden? A vers-én magánya csak néha oldódik fel, jobbra Isten távol marad. De hogy van, létezik, kell közeledni felé így vagy úgy, az soha nem kérdés.

Iancu Laura költészetére jellemző a sűrítés, éppen ezért is kiemelkedőnek tartom azokat a verseket, amelyek ezt a végletekig képesek elvinni: „Tíz óra tájt / a vadgalamb elcsendesült / a diófán. Sötétet szór a félélem. / Rossz volna az is, ha bordámon / áttörne megvadult szívem. / Talán majd reggel / énekel.” (*Rossz volna*) A vadgalamb csendje és a megvadult szív ereje, valamint a körülhatárolhatatlan félélem olyan feszültséget kelt, amelyet a „talán” és a majdani reggel sem képes feloldani. S éppen ezt a feloldhatatlan feszültséget megjelenítő képiséget tartom Iancu legújabb kötete legfőbb erősségének.

A kötet egyik legérdekesebb ciklusa a *Litánia* címet viseli, s nem költeményeket, hanem – műfajilag igencsak meghatározhatatlan – jeleneteket tartalmaz. Párbeszédetek ezek, amelyeket Istenről folytatnak a beszélők, illetve monológok, amelyek szintén Istenről szóló elmélkedések: „Ha jól meggondolom, imádság helyett is gondolkodom. S ha még jobban meggondolom, gondolkodás helyett is félek. Ha pedig igazán őszinte vagyok, annyira félek, hogy már nem is félek. Csakhogy idáig kell eljutni. Mindennap. Orvosság nélkül. Remény nélkül.” Ez a formabontó rész kizökkenti az olvasót a versolvasás élményéből, ugyanakkor a személyességnek egy teljesen másfajta szintjét tapasztalhatja meg – ez a kötet másik nagy erénye.

A halál felől szemlélve mindez azonban akár értelmetlennek is tekinthető, ugyanakkor a lírai én mégis makacsul az élők szemszögét tartja fontosnak. A versek ebben a kettősségben tartják mindvégig az Istenhez való viszony kérdéskörét. Iancu Laura Istene a moldvai csángók Istene – érdemes megismerni a költő szemén keresztül.

(Iancu Laura: *Éjszaka a gyermek, versek*, Magyar Napló, Budapest, 2017.)

BOLDOGH DEZSŐ

GYULA HA NEGYVEN

(korabeli kórleírások felhasználásával)

A kerek évfordulók sohasem voltak kedvére valók Klinikai tartózkodása alatt kezdetben egész nap földre szegzett tekintettel ül vagy áll, sétálni nem akar. Alig eszik hosszas biztatásra valamit.

Gyula ha negyven kétszáz veronállal fejezi be a napját.

Ha szólnak hozzá, röviden, halkan válaszol.

Minden tekintetben tájékozott.

„Minden mozgás fájdalmas” – mondja biztatásra –, azért nem akar sétálni.

Továbbá, mert nincs semmi értelme.

Az evésnek sincs semmi értelme.

Érzelmis hangulati lírája

az Anna nélküliségben ölt formát.

Magaviselete érzécsalódásokat nem mutat verseit nem osztja meg, lájkolni nem szokott.

A korábbi kórleírásokban szereplő éjszakai kellemetlen, riasztó élmények, hogy magát halottnak érezte, mindig álomközi állapotban jelentkeznek.

Régtől fogva vannak ilyen élményei.

Gyula ha ötven meg-megrándul félrecsúszott nyakkendője még.

KERESZTÉNYÜLDÖZÉS A 21. SZÁZAD ELEJÉN

címmel még 2015-ben jelentette meg a Kairosz Kiadó Györfi Károly könyvét, vagyis a szerző két évvel ezelőtt hívta fel a figyelmet erre dokumentált írásaival. Kötetében keresztény holokausztnak nevezi a napjainkban terjedő keresztényüldözést, amely a világ különböző pontjain zajlik Krisztus hívei ellen. Györfi konkrét eseteket mutat be, elsősorban az Open Doors és a Kirche in Not nevű szervezetek adataira támaszkodva.

Kötetében jelzi azt is, hogy a köztudattal ellentétben a keresztényeket nemcsak az iszlám többségű országokban üldözik, hanem olyan államokban is, ahol a muszlimok kisebbségben vannak, de agresszívek és szélsőségesek (például Kongóban, Etiópiában és a Közép-afrikai Köztársaságban). Az is megállapítható, hogy a szubkontinentnyi méretű Indiában a szélsőséges hinduk brutálisan véres akciókkal próbálják meg elűzni őket.

A szerző azt is vizsgálja könyvében, hogy mi a helyzet a nevében keresztény Európában. Keresztényüldözésről ugyan nem beszélhetünk, keresztényellenességről viszont már inkább. Györfi Károly több példát is megemlít, közöttük azt is, hogy az Európai Unió központjában, Belgium fővárosában, Brüsszelben 2013-ban a városi hatóságok nem

engedélyezték a főtérre a karácsonyfa felállítását arra hivatkozva, hogy az sérti az ott élő muszlimok érzékenységet. Olaszországban pedig megesett, hogy betiltották közösségi helyeken és iskolákban a kereszt falra akasztását.

A szerző bemutatja továbbá a három nem keresztény világvallás – az iszlám, a hinduizmus és a buddhizmus – főbb tanításait, s megállapítja: hitelveikből egyáltalán nem következnek a keresztényüldözést megvalósító cselekedetek, azok erősen kisebbségben levő, ugyanakkor agresszív csoportjaiknak a számlájára írható. Vagyis a keresztényeknek a vallásuk tanítását követni igyekvő mérsékelt képviselőivel kellene tárgyalniuk a vallásközi béke megteremtésének feltételeiről. Kötete végén a szerző idézi Ordass Lajos egykori, evangélikus püspök imádságos könyvét, amely megfogalmazza minden erőszak és ellenségeskedés gyökerét: „Világviszonylatban az országok életében és a családokban egészen félreérthetetlenül megállapítható a cáfolhatatlan összefüggés: minél jobban eltávolodunk Istentől, annál szét hullóbb és ellenségesebb lesz az emberek egymáshoz való viszonya.”

(Györfi Károly: *Keresztényüldözés a 21. század elején*, Kairosz Kiadó, 2015.)

VOLT EGYSZER EGY IFIPARK...

címmel a Rózsavölgyi és Társa kiadó jelentette meg szeptember elején Vass Norbert szerkesztésében azt az albumot, amely a Budai Ifjúsági Park hajdani életével ismerteti meg a mai olvasót. A kiadó így mutatja be korabeli fotókkal gazdagon illusztrált kötetét:

„Jelen kötet a Budai Ifjúsági Park, valamint a Kádár-korszak könnyűzenéjének jobb megismerését szolgálja. A kiadványban helyet kapó öltözködés-, gasztronómia-, ifjúságpolitika-, valamint hangszertörténeti tanulmányok, az Ifipark karakterét, legfontosabb figuráit felvillantó dolgozatok, a gazdag képanyag, illetve az egykori ifiparkerek és a Parkban fellépő zenészek szubjektív visszaemlékezései egy olyan korszakot tárnak elénk, amely folyamatosan változtatta szabályait, a szabálytalanságot azonban nemigen tűrte. Ebben a korszakban vigyázó szemek figyelték, hogy ízléstelen-e a tánctéri tviszt, a fellépéseket pedig a dalok között elhangzó kommentárok miatt rögzítették elsősorban. Ebben a korszakban ideológiai kérdésnek számított a farmernadrág és a frizura, névadója pedig rendszeres hajmosásra utasította renitens népet. Bízunk benne, hogy könyvünk hozzájárul ahhoz, hogy színesebb képünk alakuljon ki erről a korszakról, amely főleg fekete-fehér fotográfiákon őrződött meg számunkra.”

Az album a Nemzeti Kulturális Alap Cseh Tamás Programjának keretében készült.

(*Volt egyszer egy Ifipark...*, Rózsavölgyi és Társa, 2017.)

Rockkoncert az Ifiparkban

